

Svar till Brunsson och Lundström

I min föregående artikel [Dahlberg 1979] framförde jag några kritiska synpunkter på hur göteborgsekonomerna behandlat samhällsekonomisk kalkylmetodik. Författarna har inte bemött några av mina sakargument utan försvarar sig med att det inte är samhällsekonomiska kalkyler

man genomfört. I SSAB-rapporten [Andersson m fl 1978] hävdas dock att man utfört samhällsekonomiska bedömningar av vissa handlingsalternativ. Från principiell synpunkt ser jag ingen skillnad mellan en samhällsekonomisk bedömning och en samhällsekonomisk kalkyl i detta

fall. I båda fallen gäller det att ta hänsyn till effekter som berör ett enskilt företag och effekter som faller på övriga delar av ekonomin. Detta kan man på ett smidigt sätt göra genom att utgå från just reala effekter. Ett annat sätt är att göra finansiella kalkyler för direkt och indirekt berörda parter. Dessa grundläggande kriterier för samhällsekonomiska bedömningar har dock göteborgsekonomerna inte insett. Man blir mot denna bakgrund en aning orolig när författarna talar om att utveckla alternativ till samhällsekonomiska kalkyler. En närmare granskning av deras arbeten visar att de ännu har mycket att hämta från grundläggande teoretisk litteratur i nationalekonomi.

I SSAB-rapporten har man genomfört vad som benämns en samhällsekonomisk bedömning, som grundas på finansiella kalkyler för berörda län och kommuner. Jag har ingenting emot att man gör sådana partiella kalkyler, bara man inte kallar analysen för en samhällsekonomisk bedömning. För då krävs att man också beaktar andra delar av ekonomin. Inte heller i de ordrika verbala avsnitten har man lyckats ange de samhällsekonomiska effekterna på ett principiellt riktigt sätt, trots att det ändå framhålls bl a i kap 8 i sammanfattningen att "Rapporten har beskrivit samhällsekonomiska effekter vid ett genomförande av handelsstålsutredningens förslag".

Författarna tycks ha en mycket egendomlig uppfattning om vad samhällsekonomiska kalkyler innebär. Sålunda hävdas bl a att metoden ger "stort utrymme för utredaren att göra en rad mycket speciella värderingar av effekter". Visserligen är värderingsproblematiken vid denna typ av analyser komplicerad, men att den skulle ha den grad av godtycklighet som författarna tror är en missuppfattning. När det gäller effekter som är svårare att kvantifiera och värdera, som t ex miljöeffekter, är man ju utomordentligt försiktig i en samhällsekonomisk kalkyl och nöjer sig ofta med att i verbala termer beskriva effekterna. Göteborgsekonomerna är dock minst av allt försiktiga vid värdering av poster i sina kalkyler i SSAB-rapporten. Där hävdas bl a

att beredskapsarbeten "i genomsnitt kräver resurser motsvarande 240 000 kr per år". Ingen som helst upplysning lämnas om hur man kommit fram till denna siffra. Det krävs ingen större djupsinighet för att inse att detta belopp är helt orimligt. Såväl vid en samhällsekonomisk som vid en statsfinansiell bedömning av de investeringar som genomförs som beredskapsarbeten gäller det att bedöma de ekonomiska effekterna (positiva och negativa) av den tidigareläggning av investeringarna som beredskapsarbetena innebär. Beredskapsarbeten som endast innebär tjänsteproduktion är ännu svårare att kalkylera. Men att bara hugga till med en siffra utan något som helst försök till analys är uppseendeväckande, speciellt med tanke på att denna post är den helt dominerande i de miljardbelopp man kommit fram till att SSAB:s rationaliseringsplan skulle innebära.

Inte heller tycks författarna vara medvetna om att den intressentgruppsanalys som man så starkt pläderar för är fullt möjlig att genomföra inom ramen för traditionella samhällsekonomiska kalkyler. Dessutom undrar man stillsamt vem som skall avgöra för vilka intressentgrupper kalkyler skall utföras i göteborgsekonomernas modell. SSAB-rapporten visar att detta val är ganska godtyckligt.

Inte minst mot bakgrund av den höga ambitionsnivå som författarna har med sitt arbete blir man betänksam när man ser sådana rapporter som SSAB-utredningen. Rapporter av detta slag behöver uppmärksammas i olika sammanhang, inte minst i högskoleundervisningen i samhällsekonomi, för att vi inte skall riskera att samhällsekonomiska kalkyler och bedömningar blir ett område där godtycket får härja fritt.

Fil dr Åke Dahlberg
Arbetsmarknadsstyrelsen

Referenser

- Andersson, B, m fl [1978], "Samhällsekonomisk utredning av strukturförändringar inom Svenskt Stål AB", Arbetslivscentrum
Dahlberg, Å., [1979], "Att manipulera med samhällsekonomiska kalkyler", *Ekonomisk Debatt*, årg 7, nr 3